

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno disertantky:	JUDr. Barbara Dufková, LL.M.
Téma práce:	In Search of a Competition Law Model for ASEAN through a Case Study of Singapore, Malaysia and Vietnam: Does the EU Competition Law Model Fit?
Rozsah práce:	515 313 znaků včetně mezer
Datum odevzdání práce:	5. 8. 2022

1. Aktuálnost (novost) tématu

Téma práce je zajímavé a v podmínkách globalizovaného světa aktuální i prakticky významné. Vychází z otázky, zda a nakolik model soutěžního práva EU posloužil jako inspirace pro ochranu hospodářské soutěže na opačném konci světa, resp. zda může být vhodným a úspěšným transplantátem v kulturně a socio-ekonomicky odlišném prostředí zemí sdružených v ASEAN. V situaci, kdy i regulatorní modely spolu planetárně soupeří, kdy „úspěšný vývoz“ modelu EU přináší vliv a možné benefity pro investory a podnikatele původem z EU, se jedná o téma, které nepostrádá praktický význam pro všechny zájemce o trhy zemí, jež jsou předmětem výzkumu.

Z hlediska novosti tématu je třeba zdůraznit, že v českém a zřejmě i střeoevropském bádání nad soutěžně-právními tématy jde o ojedinělý počín. Výzkum soutěžních režimů vzdálených zemí, které teprve nedávno přijaly své soutěžně-právní předpisy a ustavily příslušnou institucionální strukturu pro jejich vymáhání, v našem prostřední téměř neexistuje a předložená disertační práce je tak bez nadsázky mimořádná a průkopnická.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Zvolené téma je rozhodně náročné, a to z více pohledů. Na první pohled je zřejmé, že vyžaduje obeznámenost se soutěžním právem zkoumaných zemí, tj. Vietnamu, Malajsie a Singapuru, k tomu samozřejmě se soutěžním právem EU, coby jejich možným modelem, ale navrch i regulatorního prostředí, politických a socio-ekonomických reality zemí ASEAN. Ještě daleko náročnější je pak teoretické zvládnutí analýzy přenosu právní inspirace, transplantování určitých právních řešení do kulturně odlišných prostředí, které vyžaduje stanovení a odůvodnění způsobu měření vhodnosti a úspěšnosti takového přenosu.

Oponent tudíž nemá pochyb o tom, že zvolené téma představuje značnou intelektuální výzvu. Spojuje v sobě potřebu detailního poznání soutěžně-právního režimu pro nás exotických zemí s úkolem teoreticky promyslet, odůvodnit, změřit a vysvětlit, zda, nakolik a s jakými vyhlídkami může být soutěžní právo EU přeneseno do těchto zemí. Jako pokus o zvládnutí takového úkolu považuje oponent předloženou disertační práci za výjimečnou.

3. Formální a systematické členění práce

Práce má šest obsahových kapitol, k tomu úvodní kapitolu věnovanou představení výzkumného záměru a metody a na konci kapitolu shrnující nejdůležitější závěry a formulující odpovědi na výzkumné otázky. Z hlediska struktury je práce rozdělena na dvě poloviny – teoretickou a prakticko-aplikační. V teoretické části se autorka obšírně věnuje otázce možnosti převzetí práva ochrany hospodářské soutěže rozvojovými zeměmi, resp. zeměmi mimo euro-americký právní prostor, a v ještě teoretičtější rovině pak otázce toho, jak definovat a změřit vhodnost (*fit*) a úspěšnost (*success*) přenosu právních řešení z jednoho právního prostoru do jiného, kulturně, politicky a socio-ekonomicky

odlišného. Obě tyto kapitoly (č. 2 a 3) jsou svého druhu nutnou přípravou na vlastní výzkumný úkol (řešený v kapitolách č. 4-7), kterým je ukázání, nakolik se soutěžní právo EU propsalo do soutěžně-právní režimů tří konkrétních zemí (Vietnam, Malajsie, Singapur), změření toho, zda a nakolik v nich může jako „cizí“ transplantát uspět a zamyšlení nad tím, zda soutěžně-právní režim nadnárodní EU může být převzat i mezinárodním sdružení ASEAN. V této části práce jsou tedy teoretické závěry části první aplikovány na konkrétní empirii tří vybraných zemí a sdružení, do něhož spolu s jinými zeměmi patří. Jde o strukturu jasnou, v úvodní kapitole podrobně vyloženou a odůvodněnou, jejíž všechny části mají svůj smysl. Autorce posloužily k zajímavému pokusu o propojení teorie a empirie, abstraktních konceptů s případovými studii a k následnému vyvození závěrů.

4. Vyjádření k práci

Silné stránky hodnocené práce:

Z výše uvedeného jasně plyne, že velkým kladem hodnocené práce je sama autorčina odvaha zaměřit výzkum do oblasti, která stojí mimo pozornost domácího právního výzkumu a současně odvaha pojmout ho s velkou dávkou teorie týkající přenosu právních řešení z jednoho prostředí do jiného.

Dalším kladem práce je důslednost, s jakou autorka k řešení svého náročného úkolu přistoupila. Již z úvodní kapitoly, která má šest pod-kapitol a 15 stran textu, je zřejmé, nakolik důkladně promyslela a vymezila svůj přístup k cílům a metodám svého výzkumu. Podobně důkladně se pak autorka snažila na 30 stranách kapitoly č. 3 vyložit teorii měření vhodnosti a úspěšnosti právních transplantátů a kritéria, kterými bude převzetí soutěžního práva třemi cíleně zvolenými zeměmi ASEAN poměřovat. Podobně rozsáhlé a informacemi nabyté jsou pak tři kapitoly věnované analýze soutěžně právních úprav Vietnamu, Malajsie a Singapuru. O zaujetí a důkladnosti autorky pak v neposlední řadě svědčí i 24 stran dlouhý seznam pramenů a 948 odkazů pod čarou.

Zřejmě největším přínosem práce je, že obsahuje nové poznání a inspiruje k dalším otázkám a k hledání odpovědí. Oponent nemá pochyb o tom, že autorka provedla rozsáhlé a originální rešerše a analýzy zdrojů, které nejsou v domácím prostředí známé a zpracované. Pokusila se aplikovat důsledně odůvodněný analytický rámec na sumu empirických zjištění a formulovat na tomto základě závěry, které jsou nepochybně její vlastní a současně nejsou ani banální ani prvoplánové. Z tohoto pohledu hodnocená práce skutečně otevírá celé nové pole výzkumu, protože jednak nabízí nové informace a původní závěry a současně – i svými nedokonalostmi, o nichž bude pojednáno níže – nutí k zamyšlení, k vymezování se vůči tvrzenému, k dalšímu vyhledávání a promýšlení informací o přenosu soutěžního práva mimo euro-americký prostor. Jako každá novátorská práce tak není ani tak definitivní odpovědí, jako spíše výzvou, která by měla zneklidnit každého zájemce o výzkum soutěžně právní oblasti a inspirovat ho k podobně zaměřenému bádání.

Práce nepochybně dokazuje velmi dobrou orientaci autorky v soutěžně právních otázkách, a to nejen EU a tří zkoumaných zemí, ale i v širším globálním kontextu. Stejně tak potvrzuje její schopnost pracovat s primárními i sekundárními prameny právního výzkumu, a to v mimořádném rozsahu, který zvládla integrovat do koherentního a zajímavého celku.

Při zaměření na dílčí otázky je třeba ocenit řadu postřehů a dílčích závěrů v práci obsažených. Ty se týkají zejména otázky vhodnosti zavedení soutěžního režimu v zemích, jejichž trhy jsou někdy velmi lokální a nedostatečně propojené (případ Vietnamu) nebo naopak rozměrově velmi malé (případ Singapuru), dále v zemích, jejichž kulturní tradice není individualistická a rovnostářská, ale spíše kolektivistická (klanová, etnicky či nábožensky podmíněná) a hierarchická, resp. v zemích, které potřebují spíše budovat instituce (ať jsou jimi myšleny trhy, podniky, anebo regulační a podpůrné

orgány) a individuální i národní konkurenceschopnost, spíše než hlídat rovné a otevřené podmínky soutěže. Posledně jmenované podmínky totiž, jak autorka na řadě míst trefně zmiňuje, mohou předčasně podvazovat růst malých a středních podniků, zpomalovat nabývání kompetencí nutných k ekonomickému soupeření na mezinárodní úrovni, anebo rušit funkční vazby, které zajišťují sociální soudržnost a smír dané společnosti.

V neposlední řadě je možné ocenit i vyváženost a jistou „vědeckou opatrnost“ závěrů, k nimž autorka dospěla, které sice nejsou nečekané, ale ani jednoznačné, o to více jsou však propojené s analýzou, kterou provedla a zjištěními, které z ní získala. Globalizace vede nevyhnutelně k jisté hybridizaci všech společností a jejich regulace, původní se mísí s převzatým, modely se přenášejí jen do jisté míry a všem je jasné, že věrné následování příkladu z opačného konce světa není možné, ale jistá inspirace může být přínosná. To odráží i autorčin závěr, že soutěžně-právní model pro sdružení ASEAN (ale v podstatě i pro jeho jednotlivé členy) bude modelem *sui generis*, o jehož vhodnosti a úspěšnosti bude možné ještě dlouho bádát a diskutovat.

Opomenout nakonec nelze ani fakt, že práce je sepsána velmi kvalitní angličtinou.

Slabé stránky hodnocené práce:

Přes velmi pozitivní dojem, který zanechává odvaža a zaujetí autorky, není možné přehlédnout nedostatky práce, a to zejména v rovině metodologické, resp. ve volbě nástrojů, jimiž se autorka rozhodla své výzkumné otázky zpracovat a zodpovědět.

Ačkoli autorka v úvodní kapitole vysvětluje svůj přístup k tématu, zdůrazňuje axiologickou rovinu svého zkoumání, i to, že nebude pracovat s čísly, ale hlavně s obecnějšími charakteristikami právních, politických a socio-ekonomických skutečností, nepovažuje oponent tento přístup za dostatečně odůvodněný a obecně vhodný. V jeho důsledku totiž v práci chybí dvě základní témata či problematiky, které nejspíš každý čtenář postupující jednotlivými kapitolami práce očekává.

Prvním z chybějících témat či problematik, je u každého modelu soutěžního práva otázka institucí a jejich pravomocí. EU historicky představuje model administrativní, v čele se silným výkonným orgánem (Evropskou komisí), která vedle aplikace práva nevyhnutelně „dělá soutěžní politiku“. Prioritizuje své případy, zohledňuje efektivitu a společenskou stránku jejich řešení, skrze alternativní nástroje (závazky, *leniency*, narovnání) dokonce v nemalé míře uniká i soudní kontrole..., což jsou velmi podstatné rysy ovlivňující cíle, obsah, formu, efektivitu, dynamiku, soudržnost soutěžní politiky a práva EU. Naproti tomu stojí model USA, upřednostňující judičiální řešení skrze soudní rozhodování na základě žalob soukromníků i institucí. Je více právní než politický, směřuje k tvorbě udržitelných precedentů, ale závisí na tom, jaké případy se k soudům dostanou a také na tom, jakého přesvědčení je ten či onen federální soudce. Bez zohlednění těchto institucionálních tradic a jejich odlišností není možné vůbec zodpovědět otázku, proč se pro rozvojové ekonomiky jeví EU model jako na jejich podmínky adaptabilnější, zatímco starší a „zkušenější“ model USA je zřejmě méně k následování vhodný. Navíc, práce nijak nepředstavuje jednotlivé soutěžní úřady zkoumaných zemí, jejich pravomoci, záruky nezávislosti a podmínky přezkumu jejich rozhodnutí, takže není známo, v jaké míře jsou s to převést obsah zákonné úpravy do praxe – ačkoliv je to pro úspěšnost právního transplantátu zcela zásadní.

Druhý aspekt, který v čtenáři v práci chybí a který bezprostředně navazuje na předchozí výtku, je absence alespoň rámcového zhodnocení praxe ochrany soutěže ve zkoumaných zemích. V prostředí EU jsme zvyklí, že národní soutěžní úřady i Evropská komise vydávají každoročně výroční zprávy, z nichž je patrné nakolik byly aktivní (počty rozhodnutí, zahájených řízení dle jednotlivých typů

narušení), úspěšné (počty napadnutých rozhodnutí a výsledky soudních přezkumů) i efektivní (výše uložených pokut). Seznámení se s těmito výsledky tedy automaticky patří do hodnocení toho, jak soutěžní právo v daných zemích funguje, nakolik ovlivňuje situaci na trzích tím, že řeší případy jejich omezení a selhání. Jakkoliv to jistě není jediné a vyčerpávající hledisko, vůbec se mu nevěnovat a soustředit analýzu na vyhodnocení podobnosti cílových hodnot a jednotlivých ustanovení právní úpravy (byť velmi dobře doplněné pohledem na motivaci přijetí soutěžního práva a kulturních faktorů usnadňujících nebo naopak znesnadňujících jeho fungování), zanechává dojem určité jednostrannosti a neúplnosti analýzy. To snižuje pak snižuje i její vypovídací schopnost.

Oponent dále nepovažuje za příliš šťastné a přínosné převedení zhuštěné podoby vlastní rigorózní práce autorky do (zejména) 3. kapitoly její disertační práce. Sice není pochyb o tom, že vysvětlení teorie hodnocení vhodnosti a úspěšnosti právních transplantátů do disertační práce patří a je důležité pro další rozbor situace v jednotlivých zemích, avšak způsob, jakým tak autorka učinila, výslednému vyznění práce spíše škodí. Výklad obsažený v této kapitole je zhuštěnou, výhradě na abstraktní koncepty a jejich vztahy koncentrovanou teorií, která je ještě z části dlouhým informativním přehledem názorů autorit z oboru. Chybí jak přehlednější strukturace, která by učinila analytické schéma pro čtenáře uchopitelnější, tak i odkazy na empirii, které by rozřídily a zpřístupnily sdělení uvedením příkladů (i kdyby se netýkaly výhradně přenosu soutěžního práva). Výsledkem je kapitola obtížně vnímatelná, která od samotné autorky vyžaduje opětovné vysvětlování výsledného analytického schématu při každé příležitosti jeho užití v praxi (tj. v každé ze tří případových studií), protože v tom, jak je toto schéma podáno ve 3. kapitole, se čtenář spíše ztrácí. Mimo to, zřejmě vinou převyprávění hlavních tezí rigorózní práce, na stranách 46-48 a 51-53 téměř chybí odkazy na zdroje. To je v rámci disertace, která v průmětu cituje 3-5 zdrojů na každé straně, jednak nápadné a jednak vyvolává otázku, zda jsou vedle užitých formulací autorčiny i všechny koncepty a poznatky, které za nimi stojí.

Výše bylo pochvalně uvedeno, že se autorka nevyhnula odkazům na kulturní podmínky ve zkoumaných zemích s ohledem na jejich vstřícnost či nevstřícnost vůči ochraně hospodářské soutěže a jejímu právnímu ukotvení. Lze litovat, že tento aspekt nebyl v práci předmětem daleko hlubšího, strukturovanějšího výzkumu a hledání kritérií toho, jaké rysy převládající kultury mají v daném směru rozhodující význam. I při pohledu na dějiny evropského soutěžního práva je patrné, že jeho vznik vyžadoval „kulturní revoluci“ a nikoli pouze existenci trhu a obchodních vztahů. Až s nástupem moderního individualismu a právní rovnosti, tj. až s odstraněním myšlenkového světa a institucí feudální společnosti, se v Evropě začala šířit soutěžní kultura a je doloženo, že v některých částech kontinentální Evropy převládla až v posledních desetiletích nebo se stále ještě formuje. Z tohoto hlediska by bylo zajímavé pohlédnout na obsah a sílu tradice ve společnostech třech zkoumaných zemí ASEAN a zjistit, zda je v dohledné budoucnosti vůbec oprávněné předpokládat, že v nich soutěžní kultura západního střihu převládne.

Mimo tyto metodologické připomínky, je možné adresovat drobné výtky dalším aspektům práce. Nejviditelnějším je uvádění citovaných zdrojů. Odkazy pod čarou nemají jednotnou formu (některá jména – CHENG - jsou uvedena kapitálkami, jiná nikoli) a v závěrečném seznamu uvádění autorů nejprve křestními jmény - ačkoliv řazení pramenů se řídí následujícím příjmením - je přinejmenším neobvyklé a nesmírně ztěžuje orientaci. Nezvyklý a neznámý je i důvod jiného formátu uvádění časopiseckých a knižních publikací v závěrečném seznamu literatury.

Drobnější nepřesností je i uvádění podílů jednotlivých sektorů na ekonomikách Vietnamu (s. 78) a Malajsie (s. 116), aniž by bylo upřesněno, zda jde o procentuální podíly na vytvořeném HDP, přidané hodnotě, zaměstnanosti, či daňových výnosech.

Přes tyto výtky považuje oponent disertační práci za zajímavou, přínosnou a průkopnickou, proto nemá pochyb ve věci jejího doporučení k obhajobě před příslušnou komisí.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	ANO
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	ANO
Logická stavba práce	ANO
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Na velmi dobré úrovni, s výhradou k nedostatkům v uvedení pod čarou a v závěrečném seznamu
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Na velmi dobré úrovni, s výhradou ke koncipování jejich součástí
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Na velmi dobré úrovni
Jazyková a stylistická úroveň	Na velmi dobré úrovni

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

1. Oponent očekává, že se autorka vyjádří ke kritickým připomínkám ohledně zvolené metody analýzy, resp. absence některých analyzovaných aspektů či problematik.
2. Doplnují v některé ze zkoumaných zemích ASEAN „klasickou triádu“ soutěžního práva, tj. zakázané dohody, zneužívání dominantního postavení a kontrolu spojování, souvisejícími či navazujícími zákony, jakými jsou např. v řadě evropských zemí zákony proti zneužívání ekonomické závislosti (tržní síly)? Funguje ve zkoumaných zemích i soukromoprávní vymáhání alespoň ve formě žalob na náhradu škody způsobené narušením soutěže? Patří do jejich soutěžního režimu i nějaké v EU neznámé regulační instituty? Pokud ano, jaké a v jaké míře?
3. Co považujete na základě provedeného výzkumu a několikaletých úvah o transplantaci soutěžního práva za nejdůležitější faktor ovlivňující přijetí a fungování soutěžního práva v určité společnosti: jí dosažený stupeň ekonomického rozvoje (bohatství vytvořeného v tržním hospodářství), nebo spíše její mimo-ekonomické charakteristiky (politické, sociální, kulturní)? Anebo byste zdůraznila něco jiného? Prosím zdůvodněte.

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.
---	--------------	--

V Praze dne 14. 08. 2022

Václav Šmejkal

doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.
oponent